

Gelişmiş ve Önemli Gelişmekte Olan Ülkelerde Tekstil Politikaları ve Aşamaları

İlker PARASIZ

Prof.Dr.

Uludağ Üni. İktisadi ve İdari Bilimler Fak. BURSA

Bu makalede tekstil endüstrisinin 1965-1985 yılları arasındaki gelişimi üç ayrı ülke grubuna göre analiz edilmiştir. Bunlardan biri gelişmiş ülkeler, diğer ikisi dünya tekstil ve konfeksiyon piyasalarına farklı zamanlarda girmiş olan iki gelişmekte olan ülkeler grubudur. Bu ülkeler 1970 ve 1980'li yıllarda endüstrileşmiş ülkelerin ithalat piyasalarında önemli paylar elde ederek kişi başına milli gelirlerini yükseltmişlerdir. Son yıllarda Türkiye'de önemli endüstrileşmiş ülkelerin ithalat piyasalarında önemli paylar elde etmiştir.

TEXTILE POLICIES AND THEIR DEVELOPMENT IN INDUSTRIALIZED AND CERTAIN IMPORTANT DEVELOPING COUNTRIES

It this article, the progress of the textile industry in the years 1965-1985 is analysed on the basis of three different country groups. The first of these is that of the developed countries and the other two are groups of developing countries that entered the world textile and clothing markets at different times. These countries have increased their gross national product per capital by achieving important shares in the import markets of the industrialized countries in the 1970's and 1980's. Turkey, also, have achieved important shares in recent years, in the import markets of the industrialized countries.

1. GİRİŞ

Bu makalenin hareket noktasını Birleşmiş Milletler Endüstriyel Kalkınma Örgütü'nün (Industrial Development Organization ya da kısaca UNIDO) bir raporu ve Dr.Herwig M.Srolz'un bu konudaki bir makalesi oluşturmaktadır.

Raporda 1960 - 1985 yılları arasında ayrı ayrı üç ülke grubu incelenmektedir. Bunlardan birincisini gelişmiş ülkeler diğer ikisini ise dünya tekstil ve konfeksiyon piyasalarına giriş zamanlarına göre iki ayrı gelişmekte olan ülkeler grubu oluşturmaktadır. Bu ülkelerden Hong Kong, Kore Cumhuriyeti, Brezilya, Meksika ve Yugoslavya büyük tekstil ihracatçıları olarak kişi başı

na yüksek gelir düzeyine ulaşmışlar ve büyük endüstriyel ülkelerin ithalat piyasaları içinde 1970'li ve 1980'li yıllarda önemli pay sahibi olmuşlardır. Taiwan'da yurkardaki özelliklere sahip olmakla birlikte henüz Birleşmiş Milletler istatistiklerinde açık olarak yer almamaktadır. Kuşkusuz söz konusu ülkelere göre dünya tekstil piyasalarına daha geç giren Türk tekstil ürünlerinin dünya ticaretindeki yeri çok büyük değildir. Bu durumu Tablo 1, 2, 3 ve 4'ü inceleyerek saptamak mümkündür.

Tablo 1. Dünya Tekstil İhracatında Türk Tekstil İhracatının Payı

	1979		1985	
	Milyar Dolar	%	Milyar Dolar	%
Almanya	6.0	12.1	6.0	10.8
Japonya	4.0	8.1	4.9	8.8
İtalya	4.2	8.5	4.7	8.5
Çin	2.3	4.6	3.6	6.5
Hong Kong	1.4	2.8	3.0	5.4
Belçika-Lüksemburg	3.2	6.5	3.0	5.4
Güney Kore	3.2	6.5	2.9	5.2
Taiwan	1.8	3.6	2.5	4.5
ABD	1.6	3.2	2.5	4.5
	3.2	6.5	2.4	4.3
Türkiye	0.32	---	2.1	0.2
Toplam	30	62.3	35.5	64.3

Tablo 2. Dünyada Belli Başlı Tekstil İthalatçıları

	1979		1985	
	Milyar Dolar	%	Milyar Dolar	%
ABD	2.3	4.6	5	9
Almanya	6.4	2.9	5	9
İngiltere	3.6	7.3	3.9	7
Fransa	3.8	7.7	3.4	6.1
İtalya	2.3	4.6	2.5	4.5
Hollanda	2.1	4.2	1.8	3.2
Belçika-Lüksemburg	2.1	4.2	1.7	3.1
AT	20.3	40.9	18.3	31.9
Hong Kong	2.4	4.8	4.3	7.8
Japonya	2.0	4.0	1.9	3.4
Çin	0.4	0.8	2.8	5.1
Toplam	27.4	55.2	38.3	58.3

2. ÜRETİM KOMPOZİSYONUNDA DEĞİŞMELER

Dünya tekstil ürünlerini iplik, kumaş ve konfeksiyon ve örme olarak üç genel başlık altında incelediğimizde şu durum gözlenmektedir:

-1965-1985 yılları arasında dünya iplik üretiminin dünya tekstil ürünleri içindeki payı %40 oranında azalarak %23'ten %14'e düşmüştür.

-1965-1985 yılları arasında dünya kumaş üretiminin dünya tekstil ürünleri içindeki payı %30'un üzerinde düşerek %36'dan %24'e düşmüştür.

-Buna karşılık 1965-1985 yılları arasında dünya konfeksiyon ve örme üretiminin dünya tekstil ürünleri içindeki payı sürekli olarak hemen hemen %50 oranında artmış ve %43'ten %62'ye yükselmiştir.

Tablo 3. Giyim İhracatı

	1979		1985	
	Milyar Dolar	%	Milyar Dolar	%
Hong Kong	4.2	12.2	6.7	13.6
İtalya	4.4	12.8	5.4	11.0
Güney Kore	2.9	8.5	4.5	9.1
Taiwan	1.8	5.2	3.5	7.1
Çin	1.4	4.1	3.2	6.5
B.Almanya	2.6	7.6	2.9	5.9
Fransa	2.0	5.8	2.0	4.1
Türkiye	0.1	0.3	1.3	2.6
ABD	1.0	2.9	0.7	1.4
İngiltere	1.6	4.7	1.5	3.0
Toplam	22.0	64.1	31.7	64.4

Tablo 4. Giyim İthalatı

	1979		1985	
	Milyar Dolar	%	Milyar Dolar	%
ABD	6.1	17.6	16.2	32.9
Almanya	7.3	21.3	7.1	14.4
Fransa	2.2	6.4	2.7	5.5
İngiltere	2.5	7.3	2.7	5.5
Hollanda	2.7	7.9	2.1	4.1
Belçika-Lüksemburg	1.6	4.7	1.3	2.6
AT	16.3	47.6	15.9	32.1
SSCB	1.9	5.5	2.1	4.3
Japonya	1.8	5.2	2.0	4.1
Hong Kong	0.4	1.2	1.7	3.5
İsviçre	1.3	3.8	1.5	3.0
Toplam	27.8	81.0	39.9	81.1

Burada vurgulanması gereken bir önemli nokta da kumaş alanında yapay elyaflardan doğal elyaflara geri dönüş gözlenmektedir. Dünya tekstil ihracatı içinde sentetik kumaşların payı 1965'te %10'un altındayken

1975'lerde %16'ya yükselmiş, 1985'lerde %13'leri düşmüştür. 1960'lı yıllarda ve 1970'li yılların başlarında pamuklu dokuma kumaşların dünya tekstil ihracatı içindeki payı önemli olarak düşmüşken 1975-1985 yılları arasında dünya sentetik tekstil ihracatı düzeyini yakın bir rakama ulaştırmıştır.

Kuşkusuz dünya tekstil ticaretine paralel olarak dünya tekstil ve konfeksiyon üretim kompozisyonunun değişmesi, tek tek ülke ve ülke gruplarının mukayeseli üstünlükleri bazında dünya emek bölüşümünde derin değişmelere neden olmaktadır.

Şimdi yukarıda sözünü ettiğimiz üç ülke gurubunun ayrı ayrı üretim kompozisyonundaki değişmeleri daha yakından inceleyelim.

3. GELİŞMİŞ PİYASA EKONOMİLERİNDE DURUM

Gelişmiş endüstriyel ülkeler GATT'ın dünya ticaretinde başlattığı liberalleşme hareketini 1973'lerden sonra "yeni himayecilik" adı altında ele alınabilecek düzenlemelerle tersine dönmüştür. Özellikle "gönüllü ihracat kısıtlamaları ya da iç piyasa koruma" anlaşmalarına yönelinmiştir. Bunlar arasında en ünlüsü çok elyaf-lılar anlaşmasıdır (MFA).

İşte 1970'li yılların ortalarından itibaren gelişmiş ülkeler tekstil sektörünü geliştirmekte olan ülkelerin rekabetinden koruyarak yeni bir atılım içine girmişlerdir.

Gelişmiş ülkelerin tekstil ihracatı içinde ipliğin payı 1965-1985 yılları arasında %26'dan %19'a, kumaşın payı %36'dan %29'a düşmüştür. Buna karşılık sürpriz bir şekilde konfeksiyon ve örmenin payı %42'den %52'ye yükselmiştir.

Gelişmiş ülkelerin toplam tekstil ve konfeksiyon ihracatının değer artışının %50'den fazlası bir diğer gelişmiş piyasa ekonomisine doğrudur. Bu olgu bize bu ülkelerde konfeksiyon ürünleri için maliyet düşüncelerinin" dışındaki bazı faktörlerin belirleşici etmen olduğunu ortaya koymaktadır.

Endüstrileşmiş ülkelerin ithalat kompozisyonları ihracat pozisyonunu bir başka yansıttır. Endüstrileşmiş ülkelerin tekstil ürünleri ithalatları içinde iplik ve kumaşın payı 1965'lerde %48 iken 1985'te %30'a düşmüştür. Buna karşılık endüstrileşmenin ülkelerin konfeksiyon ve örgü ithalatları sürekli artış göstererek yirmi yıl içinde %52'lerden %70'lere yükselmiştir.

4. TEKSTİL İHRACATINDA İLERİ GİTMİŞ ÜLKELER

Tekstil ihracatında ileri gitmiş ülkelerin tekstil ihracatları yukarıdaki gelişmelere paralellik göstermektedir.

*İplik ve kumaşın tekstil ihracatı içindeki birlikte pa-

yı 1965'lerde %34 iken 1985'lerde %22'ye düşmüştür. Buna karşılık konfeksiyon ve örme ürünlerin ihracatının tekstil ürünleri ihracatı içindeki payı 1965'lerde %66 iken 1985'lerde %78'e yükselmiştir.

Burada önemli olan söz konusu ülkelerin tekstil ihracatı içinde sentetik iplik ve kumaş ihracatının payının artmış olması ve bunun yönüdür. Söz konusu ülkelerin sentetik kumaş ihracatlarının üçte ikisi diğer gelişmekte olan ülkelere doğru olmasıdır. Zaten gelişmekte olan ülkeler arasındaki ihracatta tekstil ve konfeksiyon en önemli ihracat kalemini oluşturmaktadır. Bu durum bir anlamda bu ülkelerde kurulmuş büyük sentetik elyaf üretim kapasitelerinin de bir gereğesidir.

Tekstil ihracatında ileri gitmiş gelişmekte olan ülkelerin tekstil ürünleri ithalat sepetinde iplik ve kumaşın payı 1970'lerde %90'lara oluştururken bu pay 1985'lerde %16'lara düşmüştür.

En önemli tek üretim gurubu olan sentetik kumaşların toplam ithalat içindeki payı 1970'lerde ulaştığı %41'lik en üst nokta olan %85'lerden %30'lara düşmüştür. Söz konusu ülkelerin pamuklu kumaş ithalatının toplam kumaş ithalatı içindeki payı 1970'lerden 1985'lere kadar %20'lik düzeyini korumuştur. Benzer şekilde bu ülkelerin iplik ithalatlarında da azalma gözlenmektedir. Bu azalma doğal elyaflardan çok senteteki elyaflarda daha fazla olmuştur. Buna karşılık söz konusu ülkelerin konfeksiyon ve örgü ithalatlarında önemli artışlar olmuştur.

5. DİĞER GELİŞEN ÜLKELER

Diğer gelişen ülkeler ithalata oldukça bağımlı oldukları 1960 ve 1970 yıllarında tekstil ticaretinde çok az rol oynamışlardır. Nitekim 1965'lerde dünya tekstil ve konfeksiyon ürünlerinin %20'leri biraz aşan bir kısmı bu ülkelerce absorbe edilmiştir. Bu oran 1970'lerde %13'lere düşmüştür ve bu oran 1980'lere kadar hemen hemen böyle kalmıştır. Bunun nedeni de 1960'lı yıllarda bu ülkelerde yaratılan üretim kapasiteleridir.

1980'li yıllarda bu grupta yeralan ülkelerin yavaş yavaş tekstil ve konfeksiyonda bir fazlaya sahip olmaya başladıklarına tanık olmaktayız. Nitekim bunun sonucu olarak 1975'lerden beri bu ülkelerin tekstil ürünleri ihracatında bir artış gözlenmektedir.

Diğer gelişen ülkelerin ithalat kompozisyonlarına baktığımızda, ileri tekstil ihracatçısı ülkelerin iplik ve kumaşlarının başlıca yeri tuttuğunu görüyoruz. Oysa adı geçen ülkelerin toplam ithalatları içinde iplik ve kumaşın payı 1965'lerde %75 iken 1985'lerde %64'lere gerilemiştir.

6. SONUÇ

1960'lı yıllardan 1985'lere kadar geçen zaman dilimi içinde başlangıçta tekstil ithalat ve ihracatında açık veren ülke sayısının giderek azaldığını ve 1980'li yıllarda hemen hemen hiç kalmadığını görüyoruz. Arada geçen

süre içinde ülkemizde dahil olmak üzere gelişmekte olan ülkelerin durumlarını Tablo 5 yardımıyla ortaya koyabiliriz.

Tablo 5'te 1962 - 1985 yılları arasında çeşitli ülkelerin geçirdikleri aşamalar ve bu aşamalar sırasında tekstil ithalat ve ihracatında çeşitli ülkelerin hangi dönemlerde açık hangi dönemlerde fazla verdiği görülmektedir.

1.Aşama; tekstil ve konfeksiyon ticaretinde net açıkları göstermektedir. Ülkemizde 1962 ve 1965'lerde bu aşama içindedir.

2.Aşama; konfeksiyon ticaretindeki net artış ve ithal ikamesi tipi endüstrileşme stratejilerine bağlı olarak açığın kapandığını vurgulamaktadır.

3.Aşama; konfeksiyon ihracatında sağlanan önemli gelişmelerle tekstildeki net açık devam etmekle birlikte bu açığın biraz kapandığı bir aşamadır.

4.Aşama; konfeksiyondaki net fazlanın süregelen net açığı aştığı (IV_a) ya da net fazla durumunun oluştuğu (IV_b) dönemidir.

Ülkemiz 2. ve 3. aşamaları hızla aşarak 1970'lerden itibaren (IV_b) aşamasına ulaşmıştır.

Ne var ki 1990'lı yıllara doğru ve içinde bulunulan yıllarda dünya tekstilinde önemli gelişmeler olacaktır.

2000'lere doğru dünya tekstil ve konfeksiyon endüstrisinin genel görünümü şöyledir.

*Gelişmiş ülkeler son derece modern teknolojilere geçerek, tekstil endüstrisini sermaye yoğun hale döndürmüşlerdir. Özellikle 1973'lerde yürürlüğe koydukları MFA'larla sektörlerini korumuş ve bugünkü duruma getirmişlerdir.

*Teknoloji gereği bilgili ve verimlilikleri çok yüksek emek istihdam etmektedir.

*Çalıştırdıkları bu kişilere çok yüksek ücret ödemekle birlikte (örneğin ülkemizdeki ücret düzeyinin 3-4 katı) yüksek verimlilik bunu telafi etmektedir.

*Ellerinde eski makinelerin rahatlıkla gelişmekte olan ülkelere satarak yenileme maliyetini azaltılmaktadır.

*Yurtdışından gelen işçilere vize uygulamalarıyla kaçak işçi girişilerini teşvik etmekte, bunları vergisiz ve sigortasız istihdam ederek belirli bir iş disipliniyle örneğin ülkemizdeki ücret düzeyine ve daha ucuza istihdam etmektedir.

*1992-1993'lerde AT ülkelerinde mal, hizmet ve sermayenin tam dolaşımının sağlanması gerek pazar paylarını gerek bu ülkelerdeki millî gelir düzeylerini artıracaktır. Ayrıca ölçek ekonomileri yaratarak üretim maliyetlerinin düşmesine olanak verecektir.

*Özellikle gelişmiş ekonomilerde yükselen yaşam düzeylerine paralel olarak talep, yapay elyaflardan hızla doğal elyaflara doğru kaymaktadır.

Tablo 5.

		1962	1965	1970	1975	1980-1985	
		Açık Aşamaları		1. Aşama	Kolombiya Yunanistan Endonezya Malezya Filipin Seylan Taylan Tunus Singapur Türkiye Fas	Kolombiya Yunanistan Malezya Fas Filipin Seylan Taylan Tunus Türkiye Endonezya	Endonezya Malezya Filipin Taylan Tunus
2. Aşama	Kore				Yunanistan Fas Singapur Seylan	Malezya Filipin Singapur	Singapur
3. Aşama	İspanya Yugoslavya			İspanya Yugoslavya	Meksika Yugoslavya	Seylan Taylan Tunus	
Fazla Aşamaları		4. Aşama (a)	Hong Kong	Hong Kong Kore	Hong Kong Kore	Brezilya Hong Kong Pakistan Meksika Fas Yugoslavya	Tunus Seylan Brezilya Malezya Endonezya Meksika Fas Filipin Taylan
		4. Aşama (b)	Brezilya Meksika Portekiz Hindistan Pakistan	Brezilya Meksika Hindistan Pakistan	Portekiz Hindistan Kolombiya Pakistan İspanya Türkiye	Kolombiya Yunanistan Hindistan Kore Portekiz İspanya Türkiye	Kolombiya Yunanistan Hindistan Kore Portekiz İspanya Türkiye